МЕТОД ГЕП-ДЮРАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ

к.е.н., доц. **Костель М.В.,**
студент **М'янівська Я.В.**
Сумський державний університет (Україна)

Однією зі складових, що забезпечують стабільність комерційного банку є ліквідність. Ліквідність є важливою складовою діяльності кожного банку, яка потребує аналізу, вивчення та ефективного управління. Управління ліквідністю є важливим, оскільки банки трансформують короткострокові вклади, залучені кошти у довгострокові позики та кредити. Саме тому майже всі банки знаходяться у стані нестійкої рівноваги, коли вони повинні, з одного боку, мати стійкі джерела залучення ресурсів, а з іншого – інвестувати в активи. За цих умов широкого розвитку набув ГЕП метод управління ліквідністю банку у взаємозв'язку з управлінням його відсотковим ризиком.

ГЕП - менеджмент - це комплексний метод одночасного управління платоспроможністю, ліквідністю та прибутковістю банку з застосуванням механізму поточного порівняння строків, сум та вартості залучених коштів і строків, сум та доходів від розміщення цих залучених коштів в активні операції банка (кредити та цінні папери) [1]

Серед переваг даного методу відноситься врахування не лише оцінки стану ліквідності в статичному вираженні на сьогоднішню дату, а й прогнозування ситуації, яка складеться у майбутньому. ГЕП-аналіз дозволяє оцінити відповідність величини активів та пасивів за строками, що дає змогу проаналізувати фактичну ситуацію з ризиком ліквідності, що може виникнути при дисбалансі розділів балансу. Однак, ефективне управління фінансовими потоками банку ґрунтується не лише на аналізі співвідношення обсягів активів і пасивів, але включає й такий аспект досліджень, як аналіз інвестиційного горизонту фінансових інструментів. У найзагальнішому розумінні інвестиційним горизонтом називають протяжність у часі (тривалість періоду до строку погашення) фінансових інструментів, що аналізуються. Методику аналізу інвестиційного горизонту покладено в основу одного з ефективних прийомів зниження ризику, відомого в економічній літературі як дюрація. Розрахунок дюрації активів і пасивів балансу банку дозволяє оцінити ризик для банку в цілому (наприклад, банк, що уникає ризику, повинен підтримувати даний розрив на нульовому рівні), також дюрація використовується для відстеження ризику ліквідності.

Застосування методу дюрації дозволяє кількісно оцінювати величину ризику ліквідності, яка включає в себе не тільки наведену вартість можливих витрат, пов'язаних з незапланованою реалізацією активів або альтернативними їм запозиченнями на фінансовому ринку при дефіциті ресурсів, а й наведену вартість недоотриманого прибутку при надлишкової ліквідності.

В основі методу лежить розрахунок дюрації стосовно всіх надходжень грошових коштів за активами та всіх виплат за пасивними операціями, які направляються вкладникам, кредиторам банку. Для розрахунку дюрації портфеля необхідно:

1) обчислити середньозважений строк погашення для кожного фінансового інструмента, що входить до складу портфеля;
2) зважити кожний розрахований показник за ринковою вартістю;
3) знайти суму всіх здобутих показників, яка й становитиме середньозважений строк погашення портфеля в цілому [2]

Дюрація портфеля обчислюється за формулою:

$$D_P = \frac{\sum_{m=1}^{M} DF_m * FI_m}{\sum_{m=1}^{M} FI_m}, \qquad (1)$$

де Dp - дюрація портфеля (місяці);
DFm - дюрація m-го фінансового інструмента;
FIm - ринкова ціна m-го фінансового інструмента;
M - кількість фінансових інструментів у портфелі.

Дюрація портфеля активів повинна бути коротшою за дюрацію портфеля зобов'язань. Якщо середньозважений строк погашення портфеля активів не збалансований з аналогічним показником портфеля зобов'язань, то банк наражається на ризик. Чим більша різниця між цими величинами, тим вищий ризик ліквідності. Якщо середньозважений строк погашення портфеля зобов'язань істотно коротший порівняно з портфелем активів, то капітал банку зростатиме зі зниженням ринкових ставок і зменшуватиметься з їх підвищенням. Якщо середньозважений строк погашення портфеля зобов'язань істотно коротший порівняно з портфелем активів, то капітал банку зростатиме зі зниженням ринкових ставок і зменшуватиметься з їх підвищенням. Отже, загальне правило управління гепом залишається незмінним: за наявності додатного розриву між середньозваженими строками погашення портфелів активів і зобов'язань вартість капіталу зростатиме в разі підвищення ставок на ринку і зменшуватиметься зі зниженням відсоткових ставок; якщо розрив між середньозваженими строками погашення портфелів від'ємний, то підвищення ставок призведе до скорочення капіталу, а їх зниження - до збільшення капіталу.

1. Голубев И.А. Геп-анализ структурной ликвидности: теория и практика / И.А. Голубев // Финансы и кредит. – 2008. - №18. –С. 2-7
2. Шарай Д. В. Использование дюрации для оценки процентних рисков / Д. В. Шарай // Банківський вісник. – 2011. - № 12. – 23-26 с.

Костель, С.В. Метод ГЕП-дюрації в управлінні ліквідністю банку [Текст] / С.В. Костель, Я.В. М'янівська // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 27 травня 2015 р. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, М.М. Петрушенка. - Суми : СумДУ, 2015. - С. 361-362.